MPSCKEEDA

UPSC, MPSC, COMBINE गट ब गट क, तलाठी, पोलीस भरती

एकच ॲप – अनलिमिटेड अभ्यासक्रम, अनलिमिटेड सराव!

संपूर्ण नोट्स +
अनलिमिटेड TEST सिरीज

टॉपिकनुसार नोट्स + PYQ

प्रत्येक विषयाच्या टॉपिकनुसार नोट्स + टॉपिकचे

100 PYQ प्रत्येक विषय

LIVE + कोणत्याही वेळेत टेस्ट सिरीज

टॉपिकनुसार, प्रत्येक टॉपिकचे 25 प्रश्नांचे

50 संच ऑल महाराष्ट्र रँकिंग

मिनी मॉक टेस्ट

संपूर्ण विषय किंवा कोणतेही दोन विषय
• 25 प्रश्न

200 टेस्ट विश्लेषणासहित

फुल मॉक टेस्ट

संपूर्ण पेपर स्वरूपात

200 टेस्ट विश्लेषणासहित

दिवाळी ऑफर

₹499 / एक वर्ष

किंवा

₹99 प्रति महिना

आत्ताच डाउनलोड करा

JOIN NOW • MPSCKEEDA APP

Google Play Store वर उपलब्ध • या पानावर कुठेही टॅप करा

राज्यघटना निर्मिती व ऐतिहासिक पार्श्वभूमी

1. कंपनी राजवट (1773 – 1858) – कायद्यांची तुलना

कायदा	प्रमुख तरतुदी	महत्त्व / पहिले
रेग्युलेटिंग ॲक्ट, 1773	बंगालच्या गव्हर्नरला **बंगालचा गव्हर्नर जनरल** केले; त्याला 4 सदस्यांचे कार्यकारी मंडळ; मुंबई व मद्रास इलाखे बंगालच्या अधीन; **कलकत्ता येथे सर्वोच्च न्यायालय (1774)**; कंपनी नोकरांना खाजगी व्यापार व लाच घेण्यास बंदी	कंपनीच्या कारभारावर ब्रिटिश सरकारचे **पहिले नियंत्रण**; केंद्रीय प्रशासनाचा पाया; पहिला गव्हर्नर जनरल – **वॉरन हेस्टिंग्ज**; पहिले सरन्यायाधीश – **सर एलिजा इम्पे**
पिट्स इंडिया ॲक्ट, 1784	व्यापारी कामे – **कोर्ट ऑफ डायरेक्टर्स**; राजकीय कामे – नवे **बोर्ड ऑफ कंट्रोल**	**दुहेरी शासन व्यवस्था**; कंपनीच्या प्रदेशांना प्रथमच "भारतातील ब्रिटिश प्रदेश" असे संबोधले
चार्टर ॲक्ट, 1813	कंपनीची भारतीय व्यापाराची मक्तेदारी संपली (**चहा व चीनसोबतचा व्यापार वगळून**); शिक्षणासाठी दरवर्षी **₹1 लाख**; ख्रिस्ती मिशनऱ्यांना भारतात येण्याची परवानगी	भारतीय शिक्षणासाठी पहिली आर्थिक तरतूद
चार्टर ॲक्ट, 1833	बंगालचा गव्हर्नर जनरल → **भारताचा गव्हर्नर जनरल**; सर्व नागरी व लष्करी अधिकार त्याच्याकडे; मुंबई-मद्रासचे कायदे करण्याचे अधिकार काढले; कंपनीचे **व्यापारी कार्य पूर्ण बंद**; कायदा सदस्य (**मेकॉले**)	**केंद्रीकरणाचा अंतिम टप्पा**; पहिला भारताचा गव्हर्नर जनरल – **लॉर्ड विल्यम बेंटिक**
चार्टर ॲक्ट, 1853	गव्हर्नर जनरलच्या मंडळाची **कायदेविषयक व कार्यकारी कार्ये वेगळी**; स्वतंत्र केंद्रीय कायदेमंडळ ("लहान संसद"); नागरी सेवेसाठी **खुली स्पर्धा परीक्षा** (मेकॉले समिती, 1854); स्थानिक (प्रांतिक) प्रतिनिधित्व	कंपनी राजवटीतील शेवटचा चार्टर कायदा; कंपनीची मुदत निश्चित केली नाही

2. ब्रिटिश राजसत्ता (1858 – 1947) – कायद्यांची तुलना

कायदा	प्रमुख तरतुदी	महत्त्व / पहिले
भारत सरकार कायदा, 1858	कंपनी राजवट संपून **ब्रिटिश राजसत्ता (Crown)**; गव्हर्नर जनरलला **व्हाइसरॉय** हा पदनाम; **भारतमंत्री (Secretary of State)** व त्याचे **15 सदस्यांचे** मंडळ; बोर्ड ऑफ कंट्रोल व कोर्ट ऑफ डायरेक्टर्स रद्द	"भारताचे चांगले शासन करणारा कायदा"; पहिला व्हाइसरॉय – **लॉर्ड कॅनिंग**
भारतीय परिषद कायदा, 1861	कायदेमंडळात भारतीयांची **नामनिर्देशित** सदस्य म्हणून नेमणूक; मुंबई व मद्रासला कायदे करण्याचे अधिकार परत (**विकेंद्रीकरणाची सुरुवात**); **खातेवाटप पद्धतीला (Portfolio) मान्यता**; व्हाइसरॉयला **अध्यादेश** काढण्याचा अधिकार	1862 मध्ये कॅनिंगने बनारसचे राजे, पतियाळाचे महाराजे व सर दिनकर राव यांना नामनिर्देशित केले
भारतीय परिषद कायदा, 1892	कायदेमंडळातील अशासकीय सदस्यांची संख्या वाढवली; **अर्थसंकल्पावर चर्चा** व कार्यकारी मंडळाला **प्रश्न विचारण्याचा** अधिकार; शिफारसीद्वारे (अप्रत्यक्ष) निवडीची सुरुवात	निवडणुकीचे तत्त्व अप्रत्यक्षपणे मान्य
भारतीय परिषद कायदा, 1909 (मोर्ले-मिंटो सुधारणा)	मुस्लिमांसाठी **स्वतंत्र मतदारसंघ**; केंद्रीय कायदेमंडळाचा विस्तार; पुरवणी प्रश्न व ठराव मांडण्याचा अधिकार; व्हाइसरॉयच्या कार्यकारी मंडळात पहिले भारतीय – **सत्येंद्र प्रसाद सिन्हा** (कायदा सदस्य)	**लॉर्ड मिंटो – जातीय मतदारसंघाचे जनक**

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा

कायदा	प्रमुख तरतुदी	महत्त्व / पहिले
भारत सरकार कायदा, 1919 (माँटेग्यू-चेम्सफर्ड सुधारणा)	प्रांतांत **द्विदल शासन (Dyarchy)** – राखीव व हस्तांतरित विषय; केंद्रात **द्विगृही कायदेमंडळ** व प्रत्यक्ष निवडणुका; स्वतंत्र मतदारसंघ शीख, भारतीय ख्रिश्चन, अँग्लो-इंडियन व युरोपियनांना; लंडनमध्ये **भारतीय उच्चायुक्त**; **लोकसेवा आयोग** (केंद्रीय लोकसेवा आयोग 1926); केंद्र व प्रांतांचे अर्थसंकल्प वेगळे (1921); 10 वर्षांनी आढावा आयोग	आढावा आयोग म्हणजे **सायमन आयोग (1927)**
भारत सरकार कायदा, 1935	**अखिल भारतीय संघराज्य** (प्रत्यक्षात अस्तित्वात आले नाही); **प्रांतिक स्वायत्तता**; केंद्रात द्विदल शासन (अंमलात आले नाही); **तीन सूची** – संघ, प्रांत, समवर्ती; शेषाधिकार व्हाइसरॉयकडे; 6 प्रांतांत द्विगृही कायदेमंडळ; स्वतंत्र मतदारसंघ दलित वर्ग, महिला, कामगारांनाही; भारतमंत्र्याचे मंडळ रद्द; **RBI (1935)**; **संघीय न्यायालय (1937)**; संघ व प्रांतीय लोकसेवा आयोग	सर्वात मोठा व तपशीलवार कायदा – **321 कलमे, 10 अनुसूची**; भारतीय राज्यघटनेचा सर्वात मोठा स्रोत
भारतीय स्वातंत्र्य कायदा, 1947	**15 ऑगस्ट 1947** पासून भारत स्वतंत्र; भारत व पाकिस्तान दोन स्वतंत्र अधिराज्ये; व्हाइसरॉय पद रद्द – प्रत्येक अधिराज्याला **गव्हर्नर जनरल**; घटना समितीला घटना निर्मिती व कायदेमंडळाचे अधिकार; भारतमंत्री पद रद्द	शाही संमती **18 जुलै 1947**; स्वतंत्र भारताचे पहिले गव्हर्नर जनरल – **लॉर्ड माउंटबॅटन**; पहिले व शेवटचे भारतीय गव्हर्नर जनरल – **सी. राजगोपालाचारी**

गव्हर्नर जनरल / व्हाइसरॉय – कायद्याशी जोडलेली "पहिली" पदे

पद	कायदा	पहिली व्यक्ती
बंगालचा गव्हर्नर जनरल	रेग्युलेटिंग ॲक्ट 1773	वॉरन हेस्टिंग्ज
भारताचा गव्हर्नर जनरल	चार्टर ॲक्ट 1833	लॉर्ड विल्यम बेंटिक
व्हाइसरॉय	भारत सरकार कायदा 1858	लॉर्ड कॅनिंग
स्वतंत्र भारताचा गव्हर्नर जनरल	भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947	लॉर्ड माउंटबॅटन
पहिले भारतीय (व शेवटचे) गव्हर्नर जनरल	—	सी. राजगोपालाचारी

लक्षात ठेवा : केंद्रीकरण – 1773 (सुरुवात) ते 1833 (कळस); विकेंद्रीकरण – 1861 पासून. स्वतंत्र मतदारसंघ – 1909 (मुस्लिम) → 1919 (शीख, ख्रिश्चन, अँग्लो-इंडियन, युरोपियन) → 1935 (दलित वर्ग, महिला, कामगार). द्विदल शासन – 1919 प्रांतांत, 1935 केंद्रात (अंमलात नाही).

3. घटना समिती – पार्श्वभूमी व रचना

मुद्दा	माहिती
कल्पना	घटना समितीची कल्पना प्रथम **एम. एन. रॉय (1934)**; काँग्रेसची अधिकृत मागणी **1935**; 1940 च्या **ऑगस्ट प्रस्तावात** मागणी तत्त्वतः मान्य; 1942 – क्रिप्स योजना
कॅबिनेट मिशन (1946)	सदस्य – **पेथिक लॉरेन्स** (अध्यक्ष), **स्टॅफर्ड क्रिप्स**, **ए. व्ही. अलेक्झांडर**; या योजनेनुसार घटना समितीची स्थापना
एकूण सदस्य	**389** – ब्रिटिश भारत 296 (11 गव्हर्नर प्रांत 292 + 4 मुख्य आयुक्त प्रांत 4) + संस्थाने 93
निवड पद्धत	साधारण **10 लाख लोकसंख्येमागे 1 जागा**; प्रांतिक विधानसभा सदस्यांकडून **अप्रत्यक्ष निवड** (एकल संक्रमणीय मताद्वारे प्रमाणशीर प्रतिनिधित्व); संस्थानांचे प्रतिनिधी संस्थानिकांकडून नामनिर्देशित
निवडणूक निकाल (जुलै-ऑगस्ट 1946)	काँग्रेस **208**, मुस्लिम लीग **73**, लहान गट व अपक्ष **15** (ब्रिटिश भारतातील 296 जागा)
फाळणीनंतर	सदस्य संख्या **299** (प्रांत 229 + संस्थाने 70)
स्वरूप	अंशतः निवडलेली व अंशतः नामनिर्देशित; प्रौढ मताधिकारावर थेट निवडलेली नव्हती

घटना समिती – महत्त्वाच्या तारखा (कालानुक्रम)

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा

तारीख	घटना
9 डिसेंबर 1946	पहिली बैठक (211 सदस्य उपस्थित); मुस्लिम लीगचा बहिष्कार; हंगामी अध्यक्ष – **डॉ. सच्चिदानंद सिन्हा** (सर्वात ज्येष्ठ सदस्य; फ्रेंच प्रथेनुसार)
11 डिसेंबर 1946	स्थायी अध्यक्ष – **डॉ. राजेंद्र प्रसाद**; उपाध्यक्ष – **एच. सी. मुखर्जी** व **व्ही. टी. कृष्णम्माचारी**; घटनात्मक सल्लागार – **सर बी. एन. राव**
13 डिसेंबर 1946	**पं. नेहरू** यांनी **उद्दिष्टांचा ठराव** मांडला
22 जानेवारी 1947	उद्दिष्टांचा ठराव स्वीकारला (पुढे सरनाम्याचा आधार)
22 जुलै 1947	राष्ट्रध्वज स्वीकारला
29 ऑगस्ट 1947	**मसुदा समिती** स्थापन – अध्यक्ष **डॉ. बी. आर. आंबेडकर**
फेब्रुवारी 1948	घटनेचा पहिला मसुदा प्रसिद्ध
26 नोव्हेंबर 1949	घटना **स्वीकृत** (संविधान दिन); त्या वेळी सरनामा, **395 कलमे, 22 भाग, 8 अनुसूची**; नागरिकत्व, निवडणुका, हंगामी संसद इ. तरतुदी तात्काळ लागू
24 जानेवारी 1950	शेवटची बैठक; सदस्यांच्या स्वाक्षऱ्या; **डॉ. राजेंद्र प्रसाद पहिले राष्ट्रपती** म्हणून निवड; राष्ट्रगीत व राष्ट्रीय गीत स्वीकारले
26 जानेवारी 1950	घटना **अंमलात** (प्रजासत्ताक दिन) – 1930 च्या **पूर्ण स्वराज्य दिनाच्या** स्मृतीसाठी ही तारीख

घटना निर्मिती – आकडेवारी	माहिती
लागलेला कालावधी	**2 वर्षे, 11 महिने, 18 दिवस**
एकूण अधिवेशने / बैठकीचे दिवस	**11 अधिवेशने**; **165 दिवस**; त्यापैकी मसुद्याच्या विचारासाठी **114 दिवस**
खर्च	सुमारे **₹64 लाख**
मसुद्यावरील दुरुस्त्या	सुमारे 7,600 दुरुस्त्या मांडल्या, सुमारे 2,500 वर चर्चा
कायदेमंडळ म्हणून	स्वातंत्र्यानंतर घटना समिती अधिराज्याचे कायदेमंडळही होती; कायदेमंडळ म्हणून बैठकीचे अध्यक्ष – **जी. व्ही. मावळणकर**
सुलेखन व सजावट	इंग्रजी सुलेखन – **प्रेम बिहारी नारायण रायजादा**; चित्रसजावट – **नंदलाल बोस** व सहकारी
बोधचिन्ह (मुद्रा)	**हत्ती**

4. घटना समितीच्या समित्या व अध्यक्ष

समिती	अध्यक्ष	समिती	अध्यक्ष
मसुदा समिती	**डॉ. बी. आर. आंबेडकर**	संघ अधिकार समिती	**पं. जवाहरलाल नेहरू**
संघ राज्यघटना समिती	**पं. जवाहरलाल नेहरू**	राज्य (संस्थाने) समिती	**पं. जवाहरलाल नेहरू**
प्रांतिक राज्यघटना समिती	**सरदार पटेल**	मूलभूत हक्क, अल्पसंख्याक, आदिवासी व वगळलेले क्षेत्र – सल्लागार समिती	**सरदार पटेल**
मूलभूत हक्क उपसमिती	**जे. बी. कृपलानी**	अल्पसंख्याक उपसमिती	**एच. सी. मुखर्जी**
ईशान्य सीमा आदिवासी क्षेत्र व आसाम उपसमिती	**गोपीनाथ बोरदोलोई**	वगळलेले व अंशतः वगळलेले क्षेत्र (आसामव्यतिरिक्त) उपसमिती	**ए. व्ही. ठक्कर**
कार्यपद्धती नियम समिती	**डॉ. राजेंद्र प्रसाद**	सुकाणू (Steering) समिती	**डॉ. राजेंद्र प्रसाद**
वित्त व कर्मचारी समिती	**डॉ. राजेंद्र प्रसाद**	राष्ट्रध्वज तदर्थ समिती	**डॉ. राजेंद्र प्रसाद**
घटना समितीच्या कार्यांवरील समिती	**जी. व्ही. मावळणकर**	कामकाज क्रम समिती	**के. एम. मुन्शी**

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा

समिती	अध्यक्ष	समिती	अध्यक्ष
सभागृह समिती	**बी. पट्टाभि सीतारामय्या**	प्रमाणपत्र (Credentials) समिती	**अल्लादी कृष्णस्वामी अय्यर**

मसुदा समिती (29 ऑगस्ट 1947) – 7 सदस्य

- **डॉ. बी. आर. आंबेडकर** (अध्यक्ष)
- **एन. गोपालस्वामी अय्यंगार**
- **अल्लादी कृष्णस्वामी अय्यर**
- **के. एम. मुन्शी**
- **सय्यद मोहम्मद सादुल्ला**
- **एन. माधव राव** (बी. एल. मित्तर यांच्या जागी)
- **टी. टी. कृष्णम्माचारी** (डी. पी. खेतान यांच्या मृत्यूनंतर, 1948)
- डॉ. आंबेडकर – "**भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार**" ; मसुदा समितीने मसुदा तयार करण्यास 6 महिन्यांपेक्षा कमी वेळ घेतला

5. राज्यघटनेचे स्रोत – उसनी घेतलेली वैशिष्ट्ये

स्रोत	घेतलेली वैशिष्ट्ये
भारत सरकार कायदा, 1935	संघराज्य योजना, राज्यपाल पद, न्यायव्यवस्था, लोकसेवा आयोग, **आणीबाणी तरतुदी**, प्रशासकीय तपशील
ब्रिटन	**संसदीय शासन पद्धती**, कायद्याचे राज्य, कायदे निर्मिती प्रक्रिया, **एकेरी नागरिकत्व**, मंत्रिमंडळ पद्धती, प्राधिलेख (Writs), संसदीय विशेषाधिकार, द्विगृही पद्धती
अमेरिका (USA)	**मूलभूत हक्क**, न्यायव्यवस्थेचे स्वातंत्र्य, **न्यायिक पुनर्विलोकन**, राष्ट्रपतींवरील महाभियोग, सर्वोच्च व उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांना पदावरून दूर करणे, **उपराष्ट्रपती पद**
आयर्लंड	**राज्य धोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे**, राज्यसभेवर सदस्यांचे नामनिर्देशन, राष्ट्रपती निवडणुकीची पद्धत
कॅनडा	**प्रबळ केंद्र असलेले संघराज्य**, शेषाधिकार केंद्राकडे, केंद्राकडून राज्यपालांची नेमणूक, सर्वोच्च न्यायालयाचे सल्लागार क्षेत्राधिकार
ऑस्ट्रेलिया	**समवर्ती सूची**, व्यापार-वाणिज्य स्वातंत्र्य, संसदेच्या दोन्ही सभागृहांची **संयुक्त बैठक**
जर्मनी (वायमर)	आणीबाणीत **मूलभूत हक्कांचे निलंबन**
सोव्हिएत रशिया (USSR)	**मूलभूत कर्तव्ये**, सरनाम्यातील सामाजिक, आर्थिक व राजकीय न्यायाचे आदर्श
फ्रान्स	**प्रजासत्ताक** आणि सरनाम्यातील स्वातंत्र्य, समता, बंधुता हे आदर्श
दक्षिण आफ्रिका	**घटनादुरुस्तीची पद्धत**, राज्यसभा सदस्यांची निवड
जपान	**कायद्याने प्रस्थापित केलेली कार्यपद्धती**

ट्रिक : हक्क – अमेरिका; तत्त्वे – आयर्लंड; कर्तव्ये – रशिया; आणीबाणी – 1935 कायदा (हक्कांचे निलंबन – जर्मनी); समवर्ती सूची – ऑस्ट्रेलिया; शेषाधिकार – कॅनडा; घटनादुरुस्ती – दक्षिण आफ्रिका. घटनेवर सर्वात मोठा प्रभाव – **भारत सरकार कायदा 1935**.

घटना समितीवरील टीका व महत्त्वाची निरीक्षणे

टीका / निरीक्षण	स्पष्टीकरण
प्रातिनिधिक संस्था नव्हती	सदस्य प्रौढ मताधिकाराने थेट निवडलेले नव्हते
सार्वभौम संस्था नव्हती	ब्रिटिश सरकारच्या (कॅबिनेट मिशन) प्रस्तावानुसार स्थापन
काँग्रेसचे वर्चस्व	ग्रॅनव्हिल ऑस्टिन – "घटना समिती म्हणजे काँग्रेस आणि काँग्रेस म्हणजे भारत"
वकिलांचे वर्चस्व	वकील-राजकारण्यांचे प्रमाण अधिक; घटनेची भाषा अवजड व कायदेशीर
वेळखाऊ प्रक्रिया	अमेरिकेची घटना केवळ सुमारे 4 महिन्यांत तयार झाली, तर भारताला सुमारे 3 वर्षे
उसनी घटना	अनेक देशांच्या घटनांतून तरतुदी घेतल्या; मात्र भारतीय परिस्थितीनुसार बदल केले

घटना – तेव्हा (1949) व आता	माहिती
मूळ घटना (26 नोव्हें. 1949)	सरनामा + 395 कलमे + 22 भाग + 8 अनुसूची
सध्या	सुमारे 470 कलमे, 25 भाग, 12 अनुसूची (कलमांचे मूळ क्रमांक बदलत नाहीत – 395 हाच शेवटचा क्रमांक)
जगातील स्थान	जगातील सर्वात मोठी लिखित राज्यघटना

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा

सराव प्रश्न

1 बंगालच्या गव्हर्नरला "बंगालचा गव्हर्नर जनरल" हे पद कोणत्या कायद्याने दिले?
(1) रेग्युलेटिंग ॲक्ट 1773 (2) पिट्स इंडिया ॲक्ट 1784
(3) चार्टर ॲक्ट 1833 (4) चार्टर ॲक्ट 1813

2 भारतात प्रथम "दुहेरी शासन व्यवस्था" (बोर्ड ऑफ कंट्रोल व कोर्ट ऑफ डायरेक्टर्स) कोणत्या कायद्याने सुरू झाली?
(1) रेग्युलेटिंग ॲक्ट 1773 (2) पिट्स इंडिया ॲक्ट 1784
(3) चार्टर ॲक्ट 1793 (4) भारत सरकार कायदा 1858

3 कंपनीचे व्यापारी कार्य पूर्णपणे बंद करून तिला केवळ प्रशासकीय संस्था कोणत्या कायद्याने बनवले?
(1) चार्टर ॲक्ट 1813 (2) चार्टर ॲक्ट 1853
(3) पिट्स इंडिया ॲक्ट 1784 (4) चार्टर ॲक्ट 1833

4 भारताचे पहिले गव्हर्नर जनरल कोण?
(1) वॉरन हेस्टिंग्ज (2) लॉर्ड कॅनिंग
(3) लॉर्ड विल्यम बेंटिक (4) लॉर्ड कॉर्नवॉलिस

5 भारताचे पहिले व्हाइसरॉय कोण होते?
(1) लॉर्ड डलहौसी (2) लॉर्ड रिपन
(3) लॉर्ड विल्यम बेंटिक (4) लॉर्ड कॅनिंग

6 व्हाइसरॉयच्या कार्यकारी मंडळात नेमणूक झालेले पहिले भारतीय कोण?
(1) सर दिनकर राव (2) सत्येंद्र प्रसाद सिन्हा
(3) गोपाळ कृष्ण गोखले (4) सी. राजगोपालाचारी

7 कॅबिनेट मिशन योजनेनुसार घटना समितीची एकूण सदस्य संख्या किती होती?
(1) 299 (2) 296 (3) 395 (4) 389

8 घटना समितीत संस्थानांसाठी किती जागा होत्या?
(1) 70 (2) 96 (3) 93 (4) 89

9 फाळणीनंतर घटना समितीची सदस्य संख्या किती झाली?
(1) 389 (2) 299 (3) 284 (4) 324

10 घटना समितीचे हंगामी अध्यक्ष कोण होते?
(1) डॉ. राजेंद्र प्रसाद (2) एच. सी. मुखर्जी
(3) जी. व्ही. मावळणकर (4) डॉ. सच्चिदानंद सिन्हा

11 घटना समितीचे घटनात्मक सल्लागार कोण होते?
(1) सर बी. एन. राव (2) के. एम. मुन्शी
(3) अल्लादी कृष्णस्वामी अय्यर (4) एन. गोपालस्वामी अय्यंगार

12 उद्दिष्टांचा ठराव घटना समितीने कोणत्या दिवशी स्वीकारला?
(1) 13 डिसेंबर 1946 (2) 22 जानेवारी 1947
(3) 26 नोव्हेंबर 1949 (4) 22 जुलै 1947

13 घटना समितीच्या मसुदा समितीचे अध्यक्ष कोण होते?
(1) डॉ. राजेंद्र प्रसाद (2) पं. नेहरू
(3) के. एम. मुन्शी (4) डॉ. बी. आर. आंबेडकर

14 प्रांतिक राज्यघटना समितीचे अध्यक्ष कोण होते?
(1) पं. नेहरू (2) डॉ. राजेंद्र प्रसाद
(3) सरदार वल्लभभाई पटेल (4) जे. बी. कृपलानी

15 मूलभूत हक्क उपसमितीचे अध्यक्ष कोण होते?
(1) जे. बी. कृपलानी (2) सरदार पटेल
(3) एच. सी. मुखर्जी (4) गोपीनाथ बोरदोलोई

16 राज्य धोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे कोणत्या देशाच्या घटनेतून घेतली?
(1) अमेरिका (2) कॅनडा (3) ऑस्ट्रेलिया (4) आयर्लंड

17 समवर्ती सूचीची कल्पना कोणत्या देशाकडून घेतली?
(1) कॅनडा (2) ऑस्ट्रेलिया (3) अमेरिका (4) ब्रिटन

18 मूलभूत कर्तव्यांचा स्रोत कोणता?
(1) जपान (2) फ्रान्स
(3) आयर्लंड (4) सोव्हिएत रशिया (USSR)

19 जोड्या लावा : कायदा व तरतूद

अ. 1773 चा कायदा	i. प्रांतिक स्वायत्तता
ब. 1909 चा कायदा	ii. मुस्लिमांना स्वतंत्र मतदारसंघ
क. 1919 चा कायदा	iii. प्रांतांत द्विदल शासन
ड. 1935 चा कायदा	iv. कलकत्ता सर्वोच्च न्यायालय

(1) अ-iii, ब-i, क-iv, ड-ii (2) अ-iv, ब-ii, क-iii, ड-i
(3) अ-ii, ब-iv, क-iii, ड-i (4) अ-ii, ब-i, क-iii, ड-iv

20 जोड्या लावा : पद व पहिली व्यक्ती

अ. बंगालचा गव्हर्नर जनरल	i. लॉर्ड विल्यम बेंटिक
ब. भारताचा गव्हर्नर जनरल	ii. वॉरन हेस्टिंग्ज
क. पहिला व्हाइसरॉय	iii. लॉर्ड कॅनिंग
ड. स्वतंत्र भारताचे पहिले गव्हर्नर जनरल	iv. लॉर्ड माउंटबॅटन

(1) अ-i, ब-iv, क-iii, ड-ii (2) अ-ii, ब-iv, क-i, ड-iii
(3) अ-ii, ब-i, क-iii, ड-iv (4) अ-i, ब-iv, क-ii, ड-iii

21 जोड्या लावा : कायदा व तरतूद

अ. चार्टर ॲक्ट 1813	i. शिक्षणासाठी ₹1 लाख
ब. चार्टर ॲक्ट 1853	ii. अर्थसंकल्पावर चर्चेचा अधिकार
क. भारतीय परिषद कायदा 1861	iii. नागरी सेवेसाठी खुली स्पर्धा
ड. भारतीय परिषद कायदा 1892	iv. खातेवाटप पद्धतीला मान्यता

(1) अ-iv, ब-ii, क-i, ड-iii (2) अ-iv, ब-iii, क-i, ड-ii
(3) अ-ii, ब-iii, क-i, ड-iv (4) अ-i, ब-iii, क-iv, ड-ii

22 जोड्या लावा : समिती व अध्यक्ष

अ. मसुदा समिती	i. एच. सी. मुखर्जी
ब. संघ अधिकार समिती	ii. पं. जवाहरलाल नेहरू
क. सुकाणू समिती	iii. डॉ. राजेंद्र प्रसाद
ड. अल्पसंख्याक उपसमिती	iv. डॉ. बी. आर. आंबेडकर

(1) अ-iii, ब-i, क-iv, ड-ii (2) अ-iv, ब-ii, क-iii, ड-i
(3) अ-i, ब-ii, क-iv, ड-iii (4) अ-iii, ब-ii, क-iv, ड-i

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा

23 जोड्या लावा : समिती व अध्यक्ष

अ. प्रांतिक राज्यघटना समिती ब. कामकाज क्रम समिती क. सभागृह समिती ड. घटना समितीच्या कार्यांवरील समिती	i. बी. पट्टाभि सीतारामय्या ii. के. एम. मुन्शी iii. सरदार पटेल iv. जी. व्ही. मावळणकर

(1) अ-iv, ब-ii, क-i, ड-iii
(2) अ-i, ब-iv, क-ii, ड-iii
(3) अ-i, ब-iv, क-iii, ड-ii
(4) अ-iii, ब-ii, क-i, ड-iv

24 जोड्या लावा : उपसमिती व अध्यक्ष

अ. मूलभूत हक्क उपसमिती ब. ईशान्य सीमा आदिवासी क्षेत्र व आसाम उपसमिती क. वगळलेले क्षेत्र (आसामव्यतिरिक्त) उपसमिती ड. प्रमाणपत्र समिती	i. ए. व्ही. ठक्कर ii. गोपीनाथ बोरदोलोई iii. जे. बी. कृपलानी iv. अल्लादी कृष्णस्वामी अय्यर

(1) अ-iv, ब-i, क-iii, ड-ii
(2) अ-iii, ब-ii, क-i, ड-iv
(3) अ-ii, ब-iv, क-iii, ड-i
(4) अ-i, ब-iii, क-iv, ड-ii

25 जोड्या लावा : वैशिष्ट्य व स्रोत

अ. न्यायिक पुनर्विलोकन ब. एकेरी नागरिकत्व क. शेषाधिकार केंद्राकडे ड. घटनादुरुस्तीची पद्धत	i. दक्षिण आफ्रिका ii. ब्रिटन iii. कॅनडा iv. अमेरिका

(1) अ-i, ब-ii, क-iv, ड-iii
(2) अ-i, ब-iv, क-ii, ड-iii
(3) अ-iv, ब-iii, क-ii, ड-i
(4) अ-iv, ब-ii, क-iii, ड-i

26 जोड्या लावा : वैशिष्ट्य व स्रोत

अ. आणीबाणीत मूलभूत हक्कांचे निलंबन ब. कायद्याने प्रस्थापित कार्यपद्धती क. स्वातंत्र्य, समता, बंधुता ड. राष्ट्रपती निवडणुकीची पद्धत	i. आयर्लंड ii. जपान iii. जर्मनी (वायमर) iv. फ्रान्स

(1) अ-iii, ब-ii, क-iv, ड-i
(2) अ-ii, ब-iii, क-i, ड-iv
(3) अ-iv, ब-i, क-iii, ड-ii
(4) अ-iv, ब-i, क-ii, ड-iii

27 जोड्या लावा : वैशिष्ट्य व स्रोत

अ. आणीबाणी तरतुदी ब. संयुक्त बैठक क. उपराष्ट्रपती पद ड. संसदीय विशेषाधिकार	i. ऑस्ट्रेलिया ii. अमेरिका iii. ब्रिटन iv. भारत सरकार कायदा 1935

(1) अ-iii, ब-i, क-ii, ड-iv
(2) अ-iv, ब-i, क-ii, ड-iii
(3) अ-i, ब-iii, क-iv, ड-ii
(4) अ-i, ब-iv, क-ii, ड-iii

28 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) पिट्स इंडिया ॲक्ट 1784 ने कंपनीच्या प्रदेशांना प्रथमच "भारतातील ब्रिटिश प्रदेश" असे संबोधले.
ब) चार्टर ॲक्ट 1813 ने कंपनीची चहाच्या व्यापारावरील मक्तेदारी संपवली.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ
(2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही
(4) अ व ब दोन्ही नाहीत

29 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) 1853 च्या चार्टर ॲक्टने गव्हर्नर जनरलच्या मंडळाची कायदेविषयक व कार्यकारी कार्ये वेगळी केली.
ब) 1861 च्या कायद्याने मुंबई व मद्रास इलाख्यांना कायदे करण्याचे अधिकार परत दिले.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ
(2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही
(4) अ व ब दोन्ही नाहीत

30 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) भारत सरकार कायदा 1919 ने केंद्रात द्विदल शासन सुरू केले.
ब) भारत सरकार कायदा 1935 ने प्रांतांत द्विदल शासन सुरू केले.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ
(2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही
(4) अ व ब दोन्ही नाहीत

31 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) घटना समितीचे सदस्य प्रांतिक विधानसभांकडून अप्रत्यक्षपणे निवडले गेले.
ब) संस्थानांचे प्रतिनिधी संस्थानिकांकडून नामनिर्देशित झाले.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ
(2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही
(4) अ व ब दोन्ही नाहीत

32 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) घटना समितीच्या पहिल्या बैठकीत मुस्लिम लीगचे सदस्य सहभागी झाले.
ब) 26 नोव्हेंबर 1949 रोजी स्वीकृत घटनेत 395 कलमे व 8 अनुसूची होत्या.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ
(2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही
(4) अ व ब दोन्ही नाहीत

33 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) घटना निर्मितीस 2 वर्षे 11 महिने 18 दिवस लागले.
ब) घटना समितीचे स्थायी अध्यक्ष डॉ. सच्चिदानंद सिन्हा होते.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ
(2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही
(4) अ व ब दोन्ही नाहीत

34 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) मूलभूत हक्क अमेरिकेच्या घटनेतून घेतले आहेत.
ब) मूलभूत कर्तव्ये आयर्लंडच्या घटनेतून घेतली आहेत.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ
(2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही
(4) अ व ब दोन्ही नाहीत

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा

35 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) प्रबळ केंद्र असलेले संघराज्य ही कल्पना कॅनडाकडून घेतली.
ब) संसदीय शासन पद्धती ब्रिटनकडून घेतली.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ (2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही (4) अ व ब दोन्ही नाहीत

36 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) भारतीय राज्यघटनेवर सर्वात मोठा प्रभाव अमेरिकेच्या घटनेचा आहे.
ब) राज्यपाल पद व लोकसेवा आयोग भारत सरकार कायदा 1935 मधून घेतले.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ (2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही (4) अ व ब दोन्ही नाहीत

37 खालील कायदे कालानुक्रमे लावा :
अ) मोर्ले-मिंटो सुधारणा
ब) भारतीय परिषद कायदा (खातेवाटप पद्धती)
क) पिट्स इंडिया ॲक्ट
ड) चार्टर ॲक्ट (शिक्षणासाठी ₹1 लाख)
(1) अ – ब – ड – क (2) अ – क – ब – ड
(3) ब – क – अ – ड (4) क – ड – ब – अ

38 खालील घटना कालानुक्रमे लावा :
अ) कलकत्ता सर्वोच्च न्यायालय स्थापना
ब) व्हाइसरॉय पदनाम
क) सायमन आयोग नियुक्ती
ड) नागरी सेवेसाठी खुली स्पर्धा पद्धती
(1) क – ब – अ – ड (2) अ – ड – ब – क
(3) ड – क – ब – अ (4) क – अ – ब – ड

39 खालील तरतुदी कालानुक्रमे लावा :
अ) RBI ची स्थापना
ब) लंडनमध्ये भारतीय उच्चायुक्त
क) भारतमंत्री पद रद्द
ड) मुस्लिमांना स्वतंत्र मतदारसंघ
(1) अ – ब – ड – क (2) ब – क – ड – अ
(3) ड – ब – अ – क (4) अ – क – ब – ड

40 खालील घटना कालानुक्रमे लावा :
अ) उद्दिष्टांचा ठराव स्वीकारला
ब) मसुदा समिती स्थापना
क) राष्ट्रध्वज स्वीकारला
ड) घटना समितीची पहिली बैठक
(1) ड – क – अ – ब (2) क – ब – ड – अ
(3) ब – अ – ड – क (4) ड – अ – क – ब

41 खालील घटना कालानुक्रमे लावा :
अ) डॉ. राजेंद्र प्रसाद स्थायी अध्यक्ष
ब) घटनेचा पहिला मसुदा प्रसिद्ध
क) राष्ट्रगीत स्वीकारले
ड) घटना स्वीकृत
(1) ब – ड – क – अ (2) ब – अ – क – ड
(3) अ – ब – ड – क (4) क – अ – ड – ब

42 खालील घटना कालानुक्रमे लावा :
अ) कॅबिनेट मिशन
ब) एम. एन. रॉय यांची घटना समितीची कल्पना
क) क्रिप्स योजना
ड) ऑगस्ट प्रस्ताव
(1) अ – ड – ब – क (2) ब – ड – क – अ
(3) क – अ – ब – ड (4) ड – ब – अ – क

43 खालीलपैकी अयोग्य जोडी ओळखा.
(1) रेग्युलेटिंग ॲक्ट 1773 – सर्वोच्च न्यायालय
(2) भारत सरकार कायदा 1935 – तीन सूची
(3) भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 – व्हाइसरॉय पद रद्द
(4) भारत सरकार कायदा 1919 – संघीय न्यायालय

44 खालीलपैकी अयोग्य जोडी ओळखा.
(1) राष्ट्रध्वज तदर्थ समिती – डॉ. राजेंद्र प्रसाद
(2) मसुदा समिती – डॉ. राजेंद्र प्रसाद
(3) राज्य (संस्थाने) समिती – पं. नेहरू
(4) सल्लागार समिती – सरदार पटेल

45 खालीलपैकी अयोग्य जोडी ओळखा.
(1) प्रजासत्ताक – फ्रान्स
(2) समवर्ती सूची – ऑस्ट्रेलिया
(3) न्यायाधीशांना पदावरून दूर करणे – अमेरिका
(4) मार्गदर्शक तत्त्वे – अमेरिका

46 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) मसुदा समितीत एकूण 7 सदस्य होते.
ब) टी. टी. कृष्णम्माचारी यांची डी. पी. खेतान यांच्या जागी नेमणूक झाली.
क) के. एम. मुन्शी मसुदा समितीचे सदस्य नव्हते.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

47 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) भारत सरकार कायदा 1935 मध्ये 321 कलमे व 10 अनुसूची होत्या.
ब) या कायद्याने प्रस्तावित अखिल भारतीय संघराज्य प्रत्यक्षात अस्तित्वात आले नाही.
क) या कायद्याने शेषाधिकार प्रांतांना दिले.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

48 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) घटना 26 जानेवारी 1950 रोजी अंमलात आली कारण 1930 मध्ये हा दिवस पूर्ण स्वराज्य दिन म्हणून पाळला गेला.
ब) नागरिकत्व व निवडणुकांशी संबंधित तरतुदी 26 नोव्हेंबर 1949 पासूनच लागू झाल्या.
क) घटना निर्मितीसाठी सुमारे ₹64 लाख खर्च आला.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा

49 घटना निर्मितीसाठी एकूण किती कालावधी लागला?
(1) 2 वर्षे 11 महिने 8 दिवस (2) 2 वर्षे 11 महिने 18 दिवस
(3) 3 वर्षे 11 महिने 18 दिवस (4) 2 वर्षे 10 महिने 18 दिवस

50 घटना समितीची एकूण किती अधिवेशने झाली?
(1) 12 (2) 9 (3) 14 (4) 11

51 घटना समितीने मसुद्याच्या विचारासाठी किती दिवस घेतले?
(1) 114 (2) 165 (3) 141 (4) 64

52 खालीलपैकी कोण मसुदा समितीचे सदस्य होते?
(1) जे. बी. कृपलानी (2) सरदार पटेल
(3) एन. गोपालस्वामी अय्यंगार (4) डॉ. राजेंद्र प्रसाद

53 खालीलपैकी कोण मसुदा समितीचे सदस्य नव्हते?
(1) के. एम. मुन्शी (2) पं. जवाहरलाल नेहरू
(3) सय्यद मोहम्मद सादुल्ला (4) अल्लादी कृष्णस्वामी अय्यर

54 मसुदा समितीत बी. एल. मित्तर यांच्या जागी कोणाची नेमणूक झाली?
(1) टी. टी. कृष्णम्माचारी (2) डी. पी. खेतान
(3) के. एम. मुन्शी (4) एन. माधव राव

55 कॅबिनेट मिशनचे अध्यक्ष कोण होते?
(1) स्टॅफर्ड क्रिप्स (2) पेथिक लॉरेन्स
(3) ए. व्ही. अलेक्झांडर (4) लॉर्ड वेव्हेल

56 1946 च्या घटना समिती निवडणुकीत काँग्रेसला किती जागा मिळाल्या?
(1) 73 (2) 296 (3) 229 (4) 208

57 कॅबिनेट मिशननुसार साधारण किती लोकसंख्येमागे घटना समितीची 1 जागा होती?
(1) 1 लाख (2) 5 लाख (3) 10 लाख (4) 20 लाख

58 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) भारत सरकार कायदा 1858 ने भारतमंत्र्याला 15 सदस्यांचे सल्लागार मंडळ दिले.
ब) भारत सरकार कायदा 1858 ने बोर्ड ऑफ कंट्रोल रद्द केले.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ (2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही (4) अ व ब दोन्ही नाहीत

59 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) 1861 च्या कायद्याने व्हाइसरॉयला अध्यादेश काढण्याचा अधिकार दिला.
ब) 1861 च्या कायद्याने भारतीयांना कायदेमंडळात निवडणुकीद्वारे स्थान दिले.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ (2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही (4) अ व ब दोन्ही नाहीत

60 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) 1909 च्या कायद्याला मोर्ले-मिंटो सुधारणा म्हणतात.
ब) लॉर्ड मोर्ले यांना जातीय मतदारसंघाचे जनक म्हणतात.
वरीलपैकी योग्य विधान/विधाने कोणते?
(1) फक्त अ (2) फक्त ब
(3) अ व ब दोन्ही (4) अ व ब दोन्ही नाहीत

61 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) 1919 च्या कायद्याने केंद्र व प्रांतांचे अर्थसंकल्प वेगळे करण्याची तरतूद केली.
ब) 1919 च्या कायद्याने शीखांना स्वतंत्र मतदारसंघ दिला.
क) 1919 च्या कायद्याने संघीय न्यायालय स्थापन केले.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

62 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) 1935 च्या कायद्याने भारतमंत्र्याचे मंडळ रद्द केले.
ब) 1935 च्या कायद्याने 6 प्रांतांत द्विगृही कायदेमंडळ सुरू केले.
क) 1935 च्या कायद्याने RBI च्या स्थापनेची तरतूद केली.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

63 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) भारतीय स्वातंत्र्य कायद्याला 18 जुलै 1947 रोजी शाही संमती मिळाली.
ब) या कायद्याने घटना समितीला कायदेमंडळाचे अधिकारही दिले.
क) या कायद्याने संस्थानांना भारतात विलीन होणे बंधनकारक केले.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

64 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) 24 जानेवारी 1950 रोजी डॉ. राजेंद्र प्रसाद यांची पहिले राष्ट्रपती म्हणून निवड झाली.
ब) राष्ट्रध्वज 24 जानेवारी 1950 रोजी स्वीकारला.
क) राष्ट्रगीत 24 जानेवारी 1950 रोजी स्वीकारले.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

65 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) घटना समितीचे बोधचिन्ह हत्ती होते.
ब) घटनेचे इंग्रजी सुलेखन प्रेम बिहारी नारायण रायजादा यांनी केले.
क) घटना समितीचे उपाध्यक्ष एच. सी. मुखर्जी होते.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

66 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) उद्दिष्टांचा ठराव पं. नेहरू यांनी मांडला.
ब) घटना समितीने कायदेमंडळ म्हणून काम करताना तिचे अध्यक्ष जी. व्ही. मावळणकर होते.
क) घटना समिती प्रौढ मताधिकारावर थेट निवडली गेली होती.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा

67 भारत सरकार कायदा 1935 ने स्वतंत्र मतदारसंघ खालीलपैकी कोणाला लागू केला?
(1) शीख व भारतीय ख्रिश्चन (2) केवळ मुस्लिम
(3) दलित वर्ग, महिला व कामगार (4) अँग्लो-इंडियन व युरोपियन

68 केंद्रीय लोकसेवा आयोगाची स्थापना (1926) कोणत्या कायद्याच्या तरतुदीनुसार झाली?
(1) भारत सरकार कायदा 1935 (2) भारत सरकार कायदा 1919
(3) भारतीय परिषद कायदा 1909 (4) चार्टर ॲक्ट 1853

69 कोणत्या कायद्याने 10 वर्षांनी आढावा घेण्यासाठी वैधानिक आयोग नेमण्याची तरतूद केली (पुढे सायमन आयोग)?
(1) भारत सरकार कायदा 1935 (2) भारतीय परिषद कायदा 1909
(3) भारतीय परिषद कायदा 1892 (4) भारत सरकार कायदा 1919

70 **विधान (A) :** घटना 26 जानेवारी 1950 रोजी अंमलात आणली गेली.
कारण (R) : 26 जानेवारी 1930 हा दिवस पूर्ण स्वराज्य दिन म्हणून साजरा झाला होता.
(1) A व R दोन्ही योग्य; R हे A चे योग्य स्पष्टीकरण
(2) A व R दोन्ही योग्य; पण R हे A चे स्पष्टीकरण नाही
(3) A योग्य, R अयोग्य
(4) A अयोग्य, R योग्य

71 **विधान (A) :** 1833 च्या चार्टर ॲक्टला केंद्रीकरणाचा अंतिम टप्पा म्हणतात.
कारण (R) : या कायद्याने मुंबई व मद्रासचे कायदे करण्याचे अधिकार काढून घेतले व सर्व अधिकार भारताच्या गव्हर्नर जनरलकडे दिले.
(1) A व R दोन्ही योग्य; R हे A चे योग्य स्पष्टीकरण
(2) A व R दोन्ही योग्य; पण R हे A चे स्पष्टीकरण नाही
(3) A योग्य, R अयोग्य
(4) A अयोग्य, R योग्य

72 **विधान (A) :** भारत सरकार कायदा 1935 ने प्रस्तावित अखिल भारतीय संघराज्य अस्तित्वात आले नाही.
कारण (R) : या कायद्याने प्रांतांत द्विदल शासन सुरू केले.
(1) A व R दोन्ही योग्य; R हे A चे योग्य स्पष्टीकरण
(2) A व R दोन्ही योग्य; पण R हे A चे स्पष्टीकरण नाही
(3) A योग्य, R अयोग्य
(4) A अयोग्य, R योग्य

73 भारत सरकार कायदा 1935 ची खालीलपैकी कोणती तरतूद नव्हती?
(1) प्रांतिक स्वायत्तता (2) प्रांतांत द्विदल शासन
(3) संघ, प्रांत व समवर्ती सूची (4) संघीय न्यायालय

74 भारतीय स्वातंत्र्य कायदा 1947 ची खालीलपैकी कोणती तरतूद नव्हती?
(1) व्हाइसरॉय पद रद्द
(2) भारतमंत्री पद रद्द
(3) भारत व पाकिस्तान दोन अधिराज्ये
(4) घटना समितीची स्थापना

75 भारत सरकार कायदा 1858 ची खालीलपैकी कोणती तरतूद नव्हती?
(1) भारतमंत्री पदाची निर्मिती
(2) कायदेमंडळात भारतीयांचे नामनिर्देशन
(3) कोर्ट ऑफ डायरेक्टर्स रद्द
(4) गव्हर्नर जनरलला व्हाइसरॉय पदनाम

76 घटना समितीचे उपाध्यक्ष कोण होते?
(1) सरदार पटेल व पं. नेहरू
(2) बी. एन. राव व के. एम. मुन्शी
(3) एच. सी. मुखर्जी व व्ही. टी. कृष्णम्माचारी
(4) जी. व्ही. मावळणकर व जे. बी. कृपलानी

77 "भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार" कोणाला म्हणतात?
(1) डॉ. बी. आर. आंबेडकर (2) पं. नेहरू
(3) सर बी. एन. राव (4) डॉ. राजेंद्र प्रसाद

78 घटनेच्या मूळ प्रतीचे इंग्रजी सुलेखन कोणी केले?
(1) नंदलाल बोस
(2) वसंत कृष्ण वैद्य
(3) बी. एन. राव
(4) प्रेम बिहारी नारायण रायजादा

79 जोड्या लावा : तारीख व घटना

अ. 9 डिसेंबर 1946	i. घटना स्वीकृत
ब. 29 ऑगस्ट 1947	ii. घटना समितीची पहिली बैठक
क. 26 नोव्हेंबर 1949	iii. पहिल्या राष्ट्रपतींची निवड
ड. 24 जानेवारी 1950	iv. मसुदा समिती स्थापना

(1) अ-iv, ब-i, क-ii, ड-iii (2) अ-iv, ब-ii, क-i, ड-iii
(3) अ-ii, ब-iv, क-i, ड-iii (4) अ-i, ब-ii, क-iii, ड-iv

80 जोड्या लावा : तारीख व घटना

अ. 11 डिसेंबर 1946	i. घटना अंमलात
ब. 13 डिसेंबर 1946	ii. उद्दिष्टांचा ठराव मांडला
क. 22 जुलै 1947	iii. स्थायी अध्यक्षांची निवड
ड. 26 जानेवारी 1950	iv. राष्ट्रध्वज स्वीकारला

(1) अ-iv, ब-i, क-iii, ड-ii (2) अ-iv, ब-ii, क-i, ड-iii
(3) अ-ii, ब-iv, क-i, ड-iii (4) अ-iii, ब-ii, क-iv, ड-i

81 जोड्या लावा : कायदा व सुधारणा / ओळख

अ. भारतीय परिषद कायदा 1909	i. माँटेग्यू-चेम्सफर्ड सुधारणा
ब. भारत सरकार कायदा 1919	ii. केंद्रीकरणाचा कळस
क. चार्टर ॲक्ट 1833	iii. मोर्ले-मिंटो सुधारणा
ड. भारत सरकार कायदा 1858	iv. ब्रिटिश राजसत्ता सुरू

(1) अ-iv, ब-i, क-ii, ड-iii (2) अ-iii, ब-i, क-ii, ड-iv
(3) अ-ii, ब-i, क-iii, ड-iv (4) अ-iv, ब-ii, क-i, ड-iii

82 मूळ घटनेत (26 नोव्हेंबर 1949) किती अनुसूची होत्या?
(1) 8 (2) 10 (3) 12 (4) 22

83 भारत सरकार कायदा 1935 मध्ये किती कलमे होती?
(1) 395 (2) 321 (3) 312 (4) 10

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा

84 घटना निर्मितीसाठी सुमारे किती खर्च आला?
(1) ₹46 लाख (2) ₹1 कोटी (3) ₹64 लाख (4) ₹6.4 लाख

85 खालील व्यक्ती त्यांच्या पदग्रहणाच्या कालानुक्रमे लावा :
अ) लॉर्ड माउंटबॅटन
ब) लॉर्ड विल्यम बेंटिक
क) लॉर्ड कॅनिंग
ड) वॉरन हेस्टिंग्ज
(1) ड – ब – क – अ (2) ड – अ – ब – क
(3) ब – अ – क – ड (4) क – अ – ब – ड

86 भारतीय राज्यघटनेशी संबंधित खालील कायदे कालानुक्रमे लावा :
अ) प्रांतिक स्वायत्तता देणारा कायदा
ब) 1853 चा चार्टर ॲक्ट
क) 1892 चा परिषद कायदा
ड) माँटेग्यू-चेम्सफर्ड सुधारणा
(1) ब – क – अ – ड (2) ब – अ – क – ड
(3) ब – क – ड – अ (4) ब – अ – ड – क

87 स्वतंत्र मतदारसंघाच्या विस्ताराचा क्रम लावा :
अ) शीख व भारतीय ख्रिश्चन
ब) मुस्लिम
क) दलित वर्ग व महिला
(1) अ – ब – क (2) ब – अ – क (3) क – ब – अ (4) अ – क – ब

88 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) कॅबिनेट मिशनमध्ये स्टॅफर्ड क्रिप्स यांचा समावेश होता.
ब) ब्रिटिश भारतातील 296 जागांपैकी 4 जागा मुख्य आयुक्त प्रांतांना होत्या.
क) मुस्लिम लीगला 1946 च्या निवडणुकीत 73 जागा मिळाल्या.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

89 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) पहिल्या बैठकीला 211 सदस्य उपस्थित होते.
ब) फाळणीनंतर संस्थानांचे प्रतिनिधी 70 राहिले.
क) घटनेवर 24 जानेवारी 1950 रोजी 389 सदस्यांनी स्वाक्षऱ्या केल्या.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

90 खालील विधाने विचारात घ्या :
अ) घटना समितीची कल्पना प्रथम एम. एन. रॉय यांनी मांडली.
ब) 1940 च्या ऑगस्ट प्रस्तावात घटना समितीची मागणी तत्त्वतः मान्य झाली.
क) कॅबिनेट मिशन 1942 मध्ये भारतात आले.
वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?
(1) फक्त अ व ब (2) फक्त ब व क
(3) फक्त अ व क (4) अ, ब व क सर्व

उत्तरसूची

1–1	2–2	3–4	4–3	5–4	6–2	7–4	8–3	9–2	10–4
11–1	12–2	13–4	14–3	15–1	16–4	17–2	18–4	19–2	20–3
21–4	22–2	23–4	24–2	25–4	26–1	27–2	28–1	29–3	30–4
31–3	32–2	33–1	34–1	35–3	36–2	37–4	38–2	39–3	40–4
41–3	42–2	43–4	44–2	45–4	46–1	47–1	48–4	49–2	50–4
51–1	52–3	53–2	54–4	55–2	56–4	57–3	58–3	59–1	60–1
61–1	62–4	63–1	64–3	65–4	66–1	67–3	68–2	69–4	70–1
71–1	72–3	73–2	74–4	75–2	76–3	77–1	78–4	79–3	80–4
81–2	82–1	83–2	84–3	85–1	86–3	87–2	88–4	89–1	90–1

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा

स्पष्टीकरण

1 **(1) रेग्युलेटिंग ॲक्ट 1773** — 1773 च्या कायद्याने पद निर्माण; पहिले – वॉरन हेस्टिंग्ज.

2 **(2) पिट्स इंडिया ॲक्ट 1784** — राजकीय कामे बोर्ड ऑफ कंट्रोलकडे, व्यापारी कामे कोर्ट ऑफ डायरेक्टर्सकडे.

3 **(4) चार्टर ॲक्ट 1833** — 1813 ने मक्तेदारी (चहा व चीन वगळून) संपवली; 1833 ने व्यापारी कार्यच बंद केले.

4 **(3) लॉर्ड विल्यम बेंटिक** — चार्टर ॲक्ट 1833 नुसार बेंटिक भारताचे पहिले गव्हर्नर जनरल.

5 **(4) लॉर्ड कॅनिंग** — भारत सरकार कायदा 1858 नुसार गव्हर्नर जनरलला व्हाइसरॉय हे पदनाम; पहिले – कॅनिंग.

6 **(2) सत्येंद्र प्रसाद सिन्हा** — 1909 च्या कायद्यानंतर सिन्हा कायदा सदस्य म्हणून नेमले गेले.

7 **(4) 389** — 389 = ब्रिटिश भारत 296 + संस्थाने 93.

8 **(3) 93** — संस्थाने 93; फाळणीनंतर 70.

9 **(2) 299** — प्रांत 229 + संस्थाने 70 = 299.

10 **(4) डॉ. सच्चिदानंद सिन्हा** — सर्वात ज्येष्ठ सदस्य म्हणून फ्रेंच प्रथेनुसार 9 डिसें. 1946 ला हंगामी अध्यक्ष.

11 **(1) सर बी. एन. राव** — बी. एन. राव यांनी प्राथमिक मसुदा तयार केला.

12 **(2) 22 जानेवारी 1947** — नेहरूंनी 13 डिसें. 1946 ला मांडला; 22 जाने. 1947 ला स्वीकारला.

13 **(4) डॉ. बी. आर. आंबेडकर** — 29 ऑगस्ट 1947 ला स्थापन मसुदा समिती – अध्यक्ष आंबेडकर.

14 **(3) सरदार वल्लभभाई पटेल** — प्रांतिक राज्यघटना व सल्लागार समिती – पटेल.

15 **(1) जे. बी. कृपलानी** — सल्लागार समिती पटेलांकडे; त्यातील मूलभूत हक्क उपसमिती कृपलानी.

16 **(4) आयर्लंड** — मार्गदर्शक तत्त्वे – आयर्लंड.

17 **(2) ऑस्ट्रेलिया** — समवर्ती सूची, संयुक्त बैठक – ऑस्ट्रेलिया.

18 **(4) सोव्हिएत रशिया (USSR)** — मूलभूत कर्तव्ये – USSR.

19 **(2) अ-iv, ब-ii, क-iii, ड-i** — 1773 – सर्वोच्च न्यायालय (1774); 1909 – स्वतंत्र मतदारसंघ; 1919 – द्विदल शासन; 1935 – प्रांतिक स्वायत्तता.

20 **(3) अ-ii, ब-i, क-iii, ड-iv** — 1773 – हेस्टिंग्ज; 1833 – बेंटिक; 1858 – कॅनिंग; 1947 – माउंटबॅटन.

21 **(4) अ-i, ब-iii, क-iv, ड-ii** — 1813 – शिक्षण निधी; 1853 – खुली स्पर्धा; 1861 – पोर्टफोलिओ; 1892 – अर्थसंकल्प चर्चा व प्रश्न.

22 **(2) अ-iv, ब-ii, क-iii, ड-i** — मसुदा – आंबेडकर; संघ अधिकार – नेहरू; सुकाणू – प्रसाद; अल्पसंख्याक – मुखर्जी.

23 **(4) अ-iii, ब-ii, क-i, ड-iv** — प्रांतिक – पटेल; कामकाज क्रम – मुन्शी; सभागृह – सीतारामय्या; कार्यावरील – मावळणकर.

24 **(2) अ-iii, ब-ii, क-i, ड-iv** — कृपलानी, बोरदोलोई, ठक्कर, अल्लादी कृष्णस्वामी अय्यर.

25 **(4) अ-iv, ब-ii, क-iii, ड-i** — पुनर्विलोकन – USA; एकेरी नागरिकत्व – ब्रिटन; शेषाधिकार – कॅनडा; घटनादुरुस्ती – दक्षिण आफ्रिका.

26 **(1) अ-iii, ब-ii, क-iv, ड-i** — जर्मनी, जपान, फ्रान्स, आयर्लंड.

27 **(2) अ-iv, ब-i, क-ii, ड-iii** — आणीबाणी तरतुदी – 1935 कायदा; संयुक्त बैठक – ऑस्ट्रेलिया; उपराष्ट्रपती – USA; विशेषाधिकार – ब्रिटन.

28 **(1) फक्त अ** — विधान ब अयोग्य – 1813 ने मक्तेदारी संपवली पण चहा व चीनसोबतचा व्यापार कंपनीकडेच ठेवला.

29 **(3) अ व ब दोन्ही** — दोन्ही योग्य; 1861 पासून विकेंद्रीकरणाची सुरुवात.

30 **(4) अ व ब दोन्ही नाहीत** — उलट आहे – 1919: प्रांतांत द्विदल; 1935: केंद्रात द्विदल (अंमलात आले नाही). दोन्ही अयोग्य.

31 **(3) अ व ब दोन्ही** — दोन्ही योग्य – समिती अंशतः निवडलेली, अंशतः नामनिर्देशित.

32 **(2) फक्त ब** — मुस्लिम लीगने पहिल्या बैठकीवर बहिष्कार टाकला; विधान ब योग्य.

33 **(1) फक्त अ** — स्थायी अध्यक्ष डॉ. राजेंद्र प्रसाद; सिन्हा हंगामी अध्यक्ष.

34 **(1) फक्त अ** — मूलभूत कर्तव्ये – USSR; आयर्लंड – मार्गदर्शक तत्त्वे.

35 **(3) अ व ब दोन्ही** — दोन्ही योग्य.

36 **(2) फक्त ब** — सर्वात मोठा स्रोत भारत सरकार कायदा 1935; विधान ब योग्य.

37 **(4) क – ड – ब – अ** — 1784 → 1813 → 1861 → 1909.

38 **(2) अ – ड – ब – क** — 1774 → 1853 → 1858 → 1927.

39 **(3) ड – ब – अ – क** — 1909 → 1919 → 1935 → 1947.

40 **(4) ड – अ – क – ब** — 9 डिसें. 1946 → 22 जाने. 1947 → 22 जुलै 1947 → 29 ऑग. 1947.

41 **(3) अ – ब – ड – क** — 11 डिसें. 1946 → फेब्रु. 1948 → 26 नोव्हें. 1949 → 24 जाने. 1950.

42 **(2) ब – ड – क – अ** — 1934 → 1940 → 1942 → 1946.

43 **(4) भारत सरकार कायदा 1919 – संघीय न्यायालय** — संघीय न्यायालय – 1935 कायद्याने (स्थापना 1937).

44 **(2) मसुदा समिती – डॉ. राजेंद्र प्रसाद** — मसुदा समिती – आंबेडकर.

45 **(4) मार्गदर्शक तत्त्वे – अमेरिका** — मार्गदर्शक तत्त्वे – आयर्लंड.

46 **(1) फक्त अ व ब** — मुन्शी मसुदा समितीचे सदस्य होते; अ व ब योग्य.

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा

47 **(1) फक्त अ व ब** — शेषाधिकार व्हाइसरॉयकडे होते (प्रांतांना नव्हे); म्हणून योग्य विधाने अ व ब.

48 **(4) अ, ब व क सर्व** — तिन्ही विधाने योग्य.

49 **(2) 2 वर्षे 11 महिने 18 दिवस** — 9 डिसें. 1946 ते 26 नोव्हें. 1949 – 2 वर्षे 11 महिने 18 दिवस.

50 **(4) 11** — 11 अधिवेशने, 165 दिवस.

51 **(1) 114** — एकूण 165 दिवसांपैकी 114 दिवस मसुद्यावर.

52 **(3) एन. गोपालस्वामी अय्यंगार** — अय्यंगार हे मसुदा समितीचे सदस्य.

53 **(2) पं. जवाहरलाल नेहरू** — नेहरू मसुदा समितीत नव्हते.

54 **(4) एन. माधव राव** — मित्तर → माधव राव; खेतान → टी. टी. कृष्णम्माचारी.

55 **(2) पेथिक लॉरेन्स** — सदस्य – पेथिक लॉरेन्स (अध्यक्ष), क्रिप्स, अलेक्झांडर.

56 **(4) 208** — काँग्रेस 208, मुस्लिम लीग 73, इतर 15.

57 **(3) 10 लाख** — साधारण 10 लाख लोकसंख्येमागे 1 जागा.

58 **(3) अ व ब दोन्ही** — दोन्ही योग्य – दुहेरी शासन संपले.

59 **(1) फक्त अ** — 1861 – भारतीय नामनिर्देशित सदस्य; निवडणूक नव्हे.

60 **(1) फक्त अ** — जातीय मतदारसंघाचे जनक – लॉर्ड मिंटो.

61 **(1) फक्त अ व ब** — संघीय न्यायालय – 1935 कायदा; अ व ब योग्य.

62 **(4) अ, ब व क सर्व** — तिन्ही योग्य.

63 **(1) फक्त अ व ब** — संस्थानांना भारत/पाकिस्तानात सामील होणे किंवा स्वतंत्र राहण्याचा पर्याय होता; अ व ब योग्य.

64 **(3) फक्त अ व क** — राष्ट्रध्वज 22 जुलै 1947 ला स्वीकारला; अ व क योग्य.

65 **(4) अ, ब व क सर्व** — तिन्ही योग्य (दुसरे उपाध्यक्ष व्ही. टी. कृष्णम्माचारी).

66 **(1) फक्त अ व ब** — समिती अप्रत्यक्ष निवडलेली होती; अ व ब योग्य.

67 **(3) दलित वर्ग, महिला व कामगार** — 1909 मुस्लिम; 1919 शीख, ख्रिश्चन, अँग्लो-इंडियन, युरोपियन; 1935 दलित वर्ग, महिला, कामगार.

68 **(2) भारत सरकार कायदा 1919** — 1919 च्या कायद्यात लोकसेवा आयोगाची तरतूद; केंद्रीय लोकसेवा आयोग 1926.

69 **(4) भारत सरकार कायदा 1919** — 1919 च्या कायद्यानुसार 1927 मध्ये सायमन आयोग.

70 **(1) A व R दोन्ही योग्य; R हे A चे योग्य स्पष्टीकरण** — लाहोर अधिवेशनानंतर 26 जाने. 1930 पूर्ण स्वराज्य दिन; त्याच्या स्मृतीसाठी ही तारीख.

71 **(1) A व R दोन्ही योग्य; R हे A चे योग्य स्पष्टीकरण** — सर्व कायदे व प्रशासकीय अधिकार एकवटल्यामुळेच केंद्रीकरणाचा कळस.

72 **(3) A योग्य, R अयोग्य** — संस्थानांनी संघराज्यात सामील होण्यास नकार दिल्याने संघराज्य झाले नाही; 1935 ने प्रांतांत द्विदल शासन रद्द करून प्रांतिक स्वायत्तता दिली – R अयोग्य.

73 **(2) प्रांतांत द्विदल शासन** — प्रांतांत द्विदल शासन 1919 चे; 1935 ने ते रद्द केले.

74 **(4) घटना समितीची स्थापना** — घटना समिती 1946 मध्येच कॅबिनेट मिशननुसार स्थापन; 1947 च्या कायद्याने तिला पूर्ण सार्वभौम अधिकार दिले.

75 **(2) कायदेमंडळात भारतीयांचे नामनिर्देशन** — भारतीयांचे नामनिर्देशन – 1861 चा कायदा.

76 **(3) एच. सी. मुखर्जी व व्ही. टी. कृष्णम्माचारी** — 11 डिसें. 1946 ला उपाध्यक्ष – मुखर्जी व व्ही. टी. कृष्णम्माचारी.

77 **(1) डॉ. बी. आर. आंबेडकर** — मसुदा समितीचे अध्यक्ष आंबेडकर.

78 **(4) प्रेम बिहारी नारायण रायजादा** — चित्रसजावट – नंदलाल बोस व सहकारी.

79 **(3) अ-ii, ब-iv, क-i, ड-iii** — 9.12.46 पहिली बैठक; 29.8.47 मसुदा समिती; 26.11.49 स्वीकृती; 24.1.50 राष्ट्रपती निवड.

80 **(4) अ-iii, ब-ii, क-iv, ड-i** — 11.12.46 प्रसाद; 13.12.46 ठराव; 22.7.47 ध्वज; 26.1.50 अंमल.

81 **(2) अ-iii, ब-i, क-ii, ड-iv** — 1909 मोर्ले-मिंटो; 1919 मॉंटेग्यू-चेम्सफर्ड; 1833 केंद्रीकरण; 1858 राजसत्ता.

82 **(1) 8** — 395 कलमे, 22 भाग, 8 अनुसूची.

83 **(2) 321** — 321 कलमे व 10 अनुसूची.

84 **(3) ₹64 लाख** — सुमारे ₹64 लाख.

85 **(1) ड – ब – क – अ** — 1773 → 1833 → 1858 → 1947.

86 **(3) ब – क – ड – अ** — 1853 → 1892 → 1919 → 1935.

87 **(2) ब – अ – क** — 1909 मुस्लिम → 1919 शीख/ख्रिश्चन → 1935 दलित वर्ग/महिला/कामगार.

88 **(4) अ, ब व क सर्व** — तिन्ही योग्य.

89 **(1) फक्त अ व ब** — स्वाक्षरी 284 सदस्यांनी केली; अ व ब योग्य.

90 **(1) फक्त अ व ब** — कॅबिनेट मिशन 1946; 1942 ला क्रिप्स मिशन. अ व ब योग्य.

नोट्स, PDF, TEST सिरीज साठी - Mpsckeeda हे ॲप डाउनलोड करा